

Jututubadeks enam aega ei ole

ANNELA ANGER-KRAAVI
Cambridge'i Ülikooli
kliimapolitiika uurimisgrupi
juht, õppejõud

Riigikogu Toimetiste peatoimetaja Tiina Kaalep küsitles Cambridge'i Ülikooli kliimamuutuste poliitika grupi juhti Annela Anger-Kraavit, kes on ühtlasi ÜRO kliimamuutuste poliitika komisjoni kaasjuht ja Euroopa Liidu läbirääkija sama konventsiooni juures.

TIINA KAALEP: Maailma ühinenud rahvad (ÜRO) tunnistasid kliimamuutuste olulisust tippasemel 1992. aastal Rio de Janeiros, ligi 30 aastat tagasi. Mis on selle Rio konventsiooni allkirjastamisest möödunud aja jooksul muutunud? Paremaks või halvemaks?

ANNELA ANGER-KRAAVI: ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon on jah üks kolmest nn Rio konventsioonist, kus lubatakse stabiliseerida kasvuhoo- negaaside kontsentratsioone selliselt, et hoida ära inimkonna ohtlikku sekkumist kliimasüsteemi. Kliimamuutusi tekitavaid kasvuhoo- negaaside emissioone ei ole

aga selle lepingu allkirjastamisest saati kontrolli alla saadud ja nende kontsentratsiooni suurenemine atmosfääris kiireneb iga järgneva aastakümnega ning sellega koos ka keerulises kliimasüsteemis toimuvad muutused.

TIINA KAALEP: Rio konventsioonile jätkuks sõlmiti 1997. aastal Kyōto protokoll, millega allkirjutanud riigid seadsid eesmärgiks mitte ületada kasvuhoo- negaaside, eelkõige CO₂ emissioone üle 1990. aasta taseme. Tagasivaatavalt kasvas üleilmne emissioon aastatel 1990–2018 üle 50 protsendi. Mida peaksime sellest õppima?

ANNELA ANGER-KRAAVI: Kyōto protokoll viimase edu on kindlasti seotud sellega, et see oli kohustus arenenud riikidele, arvestamata kiiresti arenevate arengumaadega. Hiinast sai selle ajaga maailma kõige suurem kasvuhoo- negaaside emiteerija. Samuti põhines see kohustus eelkõige riikidevahelisel kauplemissüsteemil ja nii mõnigi riik müüs emissioonide tonne, mis olid vähenenud nende majandussüsteemi kokkukukkumise tagajärjel, mitte aga teadliku ja tahtliku tegutsemise tõttu. Nii see ei aidanud kaasa ei tegelikule emissioonide vähenemisele ega ka uute tehnoloogiate arengule. Kyōto protokoll on tegelikult veel hingitsemas, aga Pariisi

lepingu töösse rakendumisega on ilmselt selle päevad varsti loetud.

TIINA KAALEP: Rio kliimakonventsiooni jätkuna toimub peatselt osalisriikide tippkonverents COP26 Glasgow's. Mida võime oodata sellelt konverentsilt?

ANNELA ANGER-KRAAVI: See on väga keeruline küsimus. Ühelt poolt on maailma ootused suured ja sellele aitab kaasa Bideni USA presidendiks saamine, millega kaasnes selle aasta 19. veebruaril USA taasühinemine Pariisi leppega. Oodatakse et riigid tõstaksid oma ambitsioone eelkõige kliimamuutuste leevendamiseks (ehk vähendaks kasvuhoonegaaside emissioone), teeks rohkem nii praeguste kui ka tulevaste kliimamuutustega kohanemiseks ning annaks rohkem raha nendeks tegevusteks arengumaadele. Ja selle kõige taga peaks olema koostöö tugevdamine valitsuste ja valitsusväliste organisatsioonide ning kodanikuühiskonna vahel. Samuti loodetakse, et see COP saab lõpetatud Pariisi leppe reegliti, kus on siis veel lahtised aruandluse ja emissioonikaubanduse juhised. Teisalt oleme ja elame me ikka veel maailmas, kus valitseb koroonapandeemia. Ja see ei jäta mõjutamata ka Glasgow' kohtumist. Enamik läbirääkijaid ei ole nüüdseks siis kaks aastat silmast silma kohtunud. Kindel pole töökorraldus. On kuulda, et ruumidesse saab piiratud arv inimesi ja et korraldatakse igahommikused testimised. Kõik see kindlasti mõjutab kohtumise kulgu. Minagi ei tea, kuidas ma seal kaks ja pool nädalat hakkama saan, aga loodan et kõik läheb sujuvalt ning minu läbiräägitavaid teemasid saadab vähemalt mõninganegi edu. Ning mõju avaldavad ka Hiina ja USA suhete hetkeseis ning kuidas, kas ja kellega koos Euroopa Liit juhtohjad enda kätte võtab.

TIINA KAALEP: Maailma teadlaskond on üsna üksmeelne kliimasoojenemises ja selle inimtekkelisuses. Äsja

avaldati viimane asjakohane loodus-teaduslik kokkuvõtte kliimamuutuste olemusest. Kuidas teie sõnastaksite lühidalt selle sõnumi?

ANNELA ANGER-KRAAVI: Lühidalt – inimtekkelised kliimamuutused on teaduslik fakt.

TIINA KAALEP: Euroopa Liidu uus komisjon on sõnastanud oma uued, ambitsioonikamad kliimapoliitilised eesmärgid ja avaldanud nende saavutamise teekaardi „Fit for 55“. Kuidas saame kindlad olla, et meie valitud siht on majanduslikult mõistlik olukorras, kus Kyōto protokollist möödunud aastatel on Hiina emissioonid kasvanud mitu korda rohkem kui Euroopa Liidu kokkuvõtteid?

ANNELA ANGER-KRAAVI: 55protsendine kasvuhoonegaaside vähendamine 2030. aastaks võrreldes 1990. aastaga on kindlasti Euroopa Liidu soov olla liidriks kliimamuutuste vastases võitluses ja tõestada, et see on igati võimalik. Võrdluseks: 2019. aastal olid ELi kasvuhoonegaaside emissioonid 24 protsenti väiksemad kui 1990. aastal ning sama ajaga kasvas majandus 60 protsenti. Kui nüüd mõelda, siis juba saavutatud 24 protsenti on suuresti ikkagi seotud Nõukogude Liidu lagunemise tagajärgedega ning lihtsamad ja odavamad emissioonide vähendamise võimalused on juba suurel määral ära kasutatud. Seega pole tegelikult seda 55 protsenti nii lihtne saavutada, hoolimata sellest, et EL on lubanud sellele kulutada 30 protsenti eelarvest. Pealegi on tegemist netoesmärgiga, seda siis esimest korda ELi ajaloos. Tegelikult tuleks siin majanduslikult eelkõige vaadata pikema aja peale. Kliimamuutused on ülemaailmne probleem, mis nõuab kõikide riikide koos tegutsemist.

TIINA KAALEP: Iga riik ja rahvas peaks kliimaeesmärkidesse panustama võrd-selt teistega. Kuidas põhjendada Eesti inimestele riigi võetud kohustust

Kliimateadlane Annela Anger-Kraavi oli Euroopa Liidu tippesindaja Glasgow' kliimakonverentsil COP26 novembris 2021.

Foto Krõõt Tarkmeel

vähenda aastaks 2030 ühepoolset oma CO₂ heidet 70 protsenti (Euroopa Liidus 55%) teadmata teiste riikide asjakohaseid strateegiaid?

ANNELA ANGER-KRAAVI: Eesti kohustuse taga kumab ikkagi Nõukogude Liidu ja selle majandussüsteemi kokkukukkumine ning hiljuti ka tuntav ELi süsinikukaubanduse mõju. 2019 olid Eesti kasvuhooonegaaside emissioonid 63–64 protsenti väiksemad kui 1990. aastal. Sealt

Eesti on kasvuhooonegaaside koguselt inimese kohta maailmas esikümnes.

70 protsendini polegi nii palju. Aga nüüd 2018–2019 oli üsna suur emissioonide langus, mis sellel (2021.) aastal ilmselt osaliselt taastub. Samas, kui väikesaared välja jätta, on Eesti kasvuhooonegaaside koguselt inimese kohta maailmas esikümnes. Ja kui liidu siselt nüüd kiiresti neid *fit-for-55*-meetmeid kokku lepatakse, siis üritab ilmselt igaüks kaubelda endale võimalikult soodsat diili ning siin on väikesel riigil suhteliselt raske enda eest seista, eriti arvestades Eesti vähest asjatundmist ja kogemust kliimapolitika valdkonnas. Jututubadeks enam aega ei ole, tegutseda on vaja täpselt ja kiirelt ning tehtud vead võivad hakata valusalt mõjutama igat inimest Eestis. Ja enda veenmine, et kõik on hästi, siin ei aita kahjuks. Olen mures Eesti pärast ja olen end appi pakkunud, aga seni pole seda tahetud. Koosolekutele ja esinemistele on kutsutud – aga nagu

öeldud, lihtsalt jutustamiseks aega enam pole.

TIINA KAALEP: Inimesed mõistavad, et kliimamuutuste ohjeldamiseks elik rohepöördeks on vaja kanda kulusid. Energiahindade kontrollimatu tõusu taustal on aga mõistev soov saada selgeid vastuseid küsimusele, kas kogu see rohepööre on mulle üldse jõukohane. Mida oleks vaja teha, et inimeste kindlustunnet suurendada?

ANNELA ANGER-KRAAVI: Üks aspekt on kindlasti kliimamuutuste teadmiste ja hariduse edendamine, et saadaks aru, mis toimub ning miks need muutused poliitikates ja eluviisides, vahel ka eba-meeldivad, vajalikud on. Teine on poliitikute ja ametkondade selged ja kindlad seisukohad, nii lühema- kui pikemaajaks, mis on hästi läbimõeldud (ka kuidas võimalike eba-meeldivate tagajärgedega tegeleva hakatakse) ning riigi rahvale ja ettevõtetele hästi ja lihtsalt selgitatud nende tagasisidet kuulates ja kuulates. Eks seda energiahindade tõusu oli suuresti ette näha. Seal langes palju asju kokku ning suur osa oli neist ette teada. Arusaamatu on, et midagi ette ei võetud. See on nüüd esimene korralik kogemus sellest, mis võib rohepöörde käigus juhtuda. Kahjuks jääb kannatajaks tavainimene, eriti vaesemad elanikkonna grupid.

TIINA KAALEP: Rohepööre vajab uusi tehnoloogiaid ja Euroopa soov on olla selle arengu liider. Kuidas saaks Eesti olla kindel, et meie oma teadus panus sellesse arengusse realiseeruks kodumaises ettevõtluses ja rahvusliku rikkuse kasvus?

ANNELA ANGER-KRAAVI: Hetkel on ikkagi uute kliimasõbralike tehnoloogiate areng veel lapsekingades ja seal on palju ära teha. See on ala, kus Hiina õige varakult oma nišši otsima hakkas ja nüüd ka suurelt investeerinud on. Nemad näevad üleminekus süsinikuvabale majandusele eelkõige võimalust olla

Glasgow' kliimakonverentsi tegevusala.

Foto: Alan Harvey, Ühendkuningriigi valitsus

KOLM SOOVITUST EESTI POLIITIKA KUJUNDAJATELE:

- ▶ Erinevatel kliimaläbirääkimistel tehtud kokkulepetel saab olema väga suur mõju Eesti inimeste eluolule. See tähendab, et nendeks intensiivseteks läbirääkimisteks peame me olema ise hästi ette valmistunud, omama plaani ja tugevaid meeskondi läbirääkimiste laua taga.
- ▶ Eesti peab ära sõnastama oma seisukohad nii lühi- kui ka pikaajalise kliimapolitika kujundamises. Meil peab olema strateegia, kuidas me vähendame Eesti väga suurt süsiniku jalajälge inimese kohta nii, et oleks kaitstud ka Eesti inimeste huvid ja kannatajaks ei ostukus kõige haavatavam osa elanikkonnast.
- ▶ Kliimamuutused on päris ja meil on jäänud veel väga lühike aeg, et kliimamuutuste mõjusid leevendada ning vastavad poliitika ja meetmed Euroopa Liidu siselt kokku leppida. Meil tuleb tegeleda päris probleemidega, mitte populistlikult lihtsate lahendustega.

turuliider ja eksportida oma tehnoloogiaid. Sama püüavad ka mitmed teised riigid, sh Euroopa Liit. Eestil tuleks siis ennekõike vaadata üle ülikoolide teadustegevuse rahastus, hankida juurde ekspertiisi ja leida oma nišš – vaevalt et me kunagi suudame võistelda Hiinaga näiteks tuulikute tehnoloogiates.

TIINA KAALEP: Tuleb tunnista, et (kliima)poliitikas on ka palju poliitilisi tabusid. Kuidas me peaksime suhtuma (termo)tuumaenergeetikasse, Eestis ja üleilmselt?

ANNELA ANGER-KRAAVI: Tuumaenergia on kindlasti üks lahendustest, seni kuni me paremaid ja ohutumaid

otsime. Praegused uuemad tuumaenergia tehnoloogiad on tegelikult suhteliselt ohutud, kui kõiki reegleid ja ettevaatusabinõusid järgitakse. Aga tuumaenergiaga, nii nagu Eesti metsadebatigagi, on seotud teravad emotsioonid, mis ei põhine teadusel ja millega on keeruline toime tulla.

TIINA KAALEP: Igas innovatsioonis on liidrid, kaasalõojad, järgijad ja

minejad. Kuidas peaks Eesti end rohepöördes positsioneerima?

ANNELA ANGER-KRAAVI: Kaks esimest oleks mulle meeltemööda. Tahaks eelkõige, et inimesed ei kannataks ning et rohepöördega tekiks Eestile oma turumajanduslik nišš, mis võimaldaks tooteid-teenuseid pakkuda väljapoole riiki. Ideaalis oleme me teel ühiskonna poole, kus on inimestel parem ja turvalisem elada, aga sel teel saab olema kivisid ja kände.